

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Collega-notaris als klachtgerechtigde; op de juiste weg of het spoor bijster

Es, P.C. van

Citation

Es, P. C. van. (2015). Collega-notaris als klachtgerechtigde; op de juiste weg of het spoor bijster. *Juridische Berichten Voor Het Notariaat*, 2015(22), 3-7. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3200156>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3200156>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

22. Collega-notaris als klachtgerechtigde: op de juiste weg of het spoor bijster?

Publicatie: Juridische Berichten voor het Notariaat
Aflevering: 2015/5
Vindplaats: 2015/22
Publicatiedatum: 31 mei 2015
Auteurs: Es, P.C. van

Hof Amsterdam heeft in zijn uitspraak van 4 februari 2014 (ECLI:NL:GHAMS:2014:274, RN 2014, 42) de grenzen van de mogelijkheid om als notaris een klacht in te dienen tegen een andere notaris aanzienlijk ruimer getrokken dan het daarvoor deed. In het hierna volgende komt de vraag aan de orde of deze koerswijziging – die verband houdt met de per 1 januari 2013 ingegane wijziging van artikel 99 lid 1 Wna – als wenselijk kan worden beschouwd.

1. Inleiding

Artikel 99 lid 1 Wna heeft betrekking op de eerste fase van het tuchtrechtelijke proces, te weten de indiening van een klacht. Tot 1 januari 2013 bepaalde het artikel dat klachten tegen notarissen en kandidaat-notarissen 'schriftelijk en met redenen omkleed' werden ingediend, zonder nader te bepalen wie gerechtigd was tot het indienen van een klacht. Bij wetwijziging van 1 januari 2013 (*Stb.* 2011, 470) is het artikel gewijzigd. Het bepaalt thans dat klachten kunnen worden ingediend 'door een ieder met enig redelijk belang'. Op het eerste gezicht lijkt deze wijziging weinig materiële betekenis te hebben omdat het als een rechtsbeginsel mag worden beschouwd dat men alleen van een bepaald rechtsmiddel gebruik mag maken, wanneer men daarbij een voldoende belang heeft (vergelijk ten aanzien van rechtsvorderingen: artikel 3:303 BW). Mocht men – na eerste oppervlakkige lezing – wel een materiële betekenis aan de wijziging toekennen, dan zou men mogelijk geneigd zijn de toegevoegde woorden te zien als een *bepijking* van de kring van degenen die tot klagen gerechtigd zijn. Het is noodzakelijk de parlementaire geschiedenis erop na te slaan om gewaar te worden dat de wetgever met de wetwijziging beoogd heeft deze kring juist *uit te breiden*

(MvT bij artikel 99 lid 1 Wna, *Kamerstukken II* 2009/10, 32250, nr. 3, p. 26-27):

“In de voorgestelde herziene tekst van het eerste lid wordt geëxpliciteerd dat de kring van degenen die een tuchtrechtelijke klacht kunnen indienen bestaat uit een ieder die enig redelijk belang heeft bij de indiening van een klacht. Dit belang kan volgen uit betrokkenheid bij een specifieke zaak of bestaan uit een belang bij de handhaving van de beroepsnormen en -regels voor het notariaat. Naast de cliënt van de notaris, de KNB en het Bureau kan hierbij, afhankelijk van de concrete omstandigheden van het geval, worden gedacht aan belangenorganisaties, het openbaar ministerie en instanties die zijn belast met taken die raken aan werkzaamheden van de notaris, zoals gemeenten, de belastingdienst of het kadaster. Er geldt dan ook een ruim belanghebbendenbegrip: een rechtstreeks belang bij de klacht is niet zonder meer vereist, ook een indirect of afgeleid belang van de klager kan grond zijn voor ontvankelijkheid. Hiermee is een ruime toegang tot de tuchtrechtelijke klachtprocedure beoogd; ter ondersteuning van de corrigerende functie van het tuchtrecht en het zelfreinigend vermogen van de beroepsgroep.”

In het hierna volgende wordt nader ingegaan op de verruiming van de toegang tot de tuchtrechtelijke klachtprocedure, waarbij de aandacht in het bijzonder uitgaat naar de vraag wat deze betekent voor de mogelijkheid van een collega-notaris om een klacht in te dienen tegen een notaris.

2. Collega-notaris als klachtgerechtigde vóór 1 januari 2013

De oorspronkelijke tekst van artikel 99 lid 1 Wna verschilde qua bewoordingen niet veel van de regel over het indienen van klachten zoals deze was geformuleerd in artikel 50bb Wet op het Notarisambt 1842. Onder de oude wet van vóór 1 oktober 1999 werd door de verschillende Kamers van Toezicht verschillend gedacht over de ontvankelijkheid van een door een collega-notaris ingediende klacht. In Melis-Santen-Waaijer, *De notariswet* (1991) leest men op p. 230

(zonder verdere bronvermelding) dat in de loop van 1980 een achttal verontruste notarissen klachten indiende bij de Kamers van Toezicht te Maastricht, 's-Gravenhage en Rotterdam naar aanleiding van perspublicaties over vier notarissen. De Kamers te Maastricht en 's-Gravenhage achtten de klagers niet ontvankelijk, maar de Kamer te Rotterdam wel.

In een in *WPNR* 1985/5748 weergegeven geval oordeelde de Kamer van Toezicht (vestigingsplaats wordt in de bespreking in het *WPNR* niet vermeld) ten aanzien van het belang van de betrokken klager dat deze, 'net als iedere andere burger', belang had bij het 'functioneren van het notariaat in overeenstemming met hetgeen in het kader van de bijzondere positie die de notarissen innemen betamelijk is'. Deze overweging – die iedere willekeurige burger tot belanghebbende lijkt te maken – is wat misleidend omdat de klager in het concrete geval partij was bij een door de notaris verleden akte en uit dien hoofde in ieder geval een belang had bij de klacht. Zie ook Melis/Waaijer, *De notariswet* (2012), p. 446 waar thans (anders dan in de voorgaande druk) een beperkte betekenis wordt toegekend aan deze uitspraak.

Op 7 december 1995 oordeelde Hof Amsterdam in hoger beroep over de ontvankelijkheid van een klacht van een kandidaat-notaris tegen een notaris bij wie klager werkzaam was geweest (*WPNR* 1996/6213). De klacht had betrekking op het functioneren van de notaris en het (vermeende) feit dat de notaris in bepaalde gevallen bij de uitoefening van zijn ambt niet voldeed aan bepaalde wettelijke voorschriften. Het hof overweegt als volgt:

“De enkele omstandigheid dat klager, inderdaad zoals iedereen in Nederland, belang heeft bij het goed functioneren van het notariaat in het algemeen maakt hem niet tot belanghebbende bij doen en laten van een individuele notaris. Daartoe is een zodanige betrokkenheid vereist dat de klager belang heeft bij een uitspraak over het handelen en/of nalaten van die notaris. Met de kamer is het hof van oordeel dat zodanige betrokkenheid van klager te dezen niet bestaat en dat hij derhalve niet-ontvankelijk is in zijn klacht.”

Zie voor een onder de Wet op het Notarisambt 1842 spelende zaak waarin de ontvankelijkheid van de collega-notaris als klager niet ter discussie stond, Hof Amsterdam 2 juli 1998, *WPNR* 1998/6331. De klacht betrof hier het toepassen van kortingen op akten in strijd met de destijds geldende tariefregels.

Wanneer wij de stap zetten naar de op 1 oktober 1999 in werking getreden nieuwe Wet op het notarisambt en artikel 99 lid 1 Wna (zoals dit gold tot 1 januari 2013), dan kan worden vastgesteld dat in de parlementaire geschiedenis in zoverre aandacht wordt besteed aan de positie van collega-notarissen dat wordt opgemerkt dat zij, evenals bijvoorbeeld de KNB en het Bureau, een klacht kunnen indienen (zie *Kamerstukken I* 1998/99, 23706, nr. 25a, p. 17 en voor de KNB en het Bureau, *Kamerstukken II* 1993/94, 23706, nr. 3, p. 58). Aan de voorwaarden waaronder collega-notarissen dit kunnen doen, wordt verder geen aandacht besteed. In de tuchtrechtelijke jurisprudentie wordt de door Hof Amsterdam in 1995 uitgezette lijn voortgezet. Dit blijkt uit Hof Amsterdam 16 november 2010, ECLI:NL:GHAMS:2010:BP2050 in welke zaak een notaris een collega-notaris verweet onzorgvuldig te werk te zijn gegaan bij de levering van een registergoed. Het betrof een transactie tussen een bejaarde particuliere verkoper en een onroerendgoedhandelaar als koper waarbij de koopsom van het verkochte aanzienlijker lager was dan de WOZ-waarde. Voor de notaris/klager was dit reden voor nader onderzoek, maar in de tussentijd werd de akte gepasseerd voor een collega-notaris. Het hof oordeelt ten aanzien van de ontvankelijkheid van klager als volgt:

“Naar het oordeel van het hof – zoals reeds eerder uitgesproken in zijn beslissing van 7 februari 1995, WPNR 6213 (1996), p. 156-157 – maakt de enkele omstandigheid dat een notaris – zoals iedere justitiabele in Nederland – belang heeft bij een goed functioneren van het notariaat in het algemeen, hem niet tot belanghebbende bij het handelen of nalaten van iedere individuele notaris. Daartoe is vereist dat de notaris een eigen belang heeft bij een tuchtrechtelijke uitspraak over het handelen en/of nalaten van die (andere) notaris. Het hof is van oordeel dat zodanige betrokkenheid van de notaris te dezen niet is aangetoond (...)”

Zie over deze uitspraak ook G.J.C. Lekkerkerker, 'Over het notarieel belang en het belang van de notaris', *JBN* 2011, nr. 46.

De overgang van het oude naar het nieuwe belanghebbendenbegrip wordt gemarkeerd door de uitspraak van Kamer

van Toezicht te Amsterdam van 17 september 2013 (ECLI:NL:TNOKAMS:2013:6, *RN* 2013, 115). De klagende notaris in deze zaak was met ruzie vertrokken bij het kantoor van de notarissen tegen wie hij een klacht indiende. Bij zijn vertrek was een voormalige cliënt van het kantoor met hem meegegaan, welke cliënt een civiele procedure tegen het notariskantoor voerde in verband met in het verleden gemaakte fouten. De vertrokken notaris diende een klacht in tegen zijn oud-compagnons waarin hij deze verweet stug door te procederen tegen zijn cliënt, terwijl zij wisten dat het gelijk aan diens zijde lag. Dit handelen zou in strijd zijn met de onafhankelijkheid en onpartijdigheid die van een notaris mag worden verwacht.

Ten aanzien van de stelling van de oud-compagnons dat de klager niet ontvankelijk is, overweegt de Kamer eerst in r.o. 4.2 dat de klacht is ingediend vóór de inwerkingtreding op 1 januari 2013 van de vernieuwde Wet op het notarisambt, als gevolg waarvan 'voor de beantwoording van de vraag of klager belanghebbende is bij de klacht [dient] te worden aangesloten bij het belanghebbendebegrip dat gold in de zin van artikel 99 van de oude Wet op het notarisambt'. Vervolgens oordeelt de Kamer:

“Uit de geldende jurisprudentie met betrekking tot het begrip ‘belanghebbende’ in de zin van artikel 99 Wna-oud speelt bij de beantwoording van de vraag of iemand belang heeft bij een klacht een doorslaggevende rol in hoeverre deze door het handelen of nalaten van een notaris zodanig in een eigen belang getroffen kan zijn, dat deze, ter bescherming van dat belang, de mogelijkheid moet hebben te klagen, of dat deze anderszins zo nauw betrokken is geweest bij het onderwerp dat in de klachtprocedure wordt behandeld, dat daarin een belang is gelegen om in die procedure te verschijnen. [...]”

De kamer is van oordeel dat klager geen belang heeft, nu hij zelf door de verweten gedragingen niet is benadeeld. Ook het door klager aangevoerde argument dat klager (en het Nederlandse notariaat) belang heeft bij de beoordeling van de onderhavige klacht ‘om een signaal af te geven dat een gebrek aan integer handelen als het onderhavige wel degelijk risico’s voor de betreffende (kandidaat-)notaris met zich meebrengen’, maakt klager niet tot belanghebbende.”

Uit de formulering van deze uitspraak lijkt te volgen dat de Kamer mogelijk anders zou hebben geoordeeld wanneer de zaak op grond van het huidige artikel 99 lid 1 Wna zou zijn berecht.

3. Collega-notaris als klachtgerechtigde na 1 januari 2013

Uit Hof Amsterdam 4 februari 2014 (ECLI:NL:GHAMS:2014:274, *RN* 2014, 42) blijkt voor het eerst wat de wijziging van artikel 99 lid 1 Wna in de ogen van het hof betekent voor de mogelijkheid van een collega-notaris om tegen een notaris een klacht in te dienen. De klacht van de collega-notaris (over de ontvankelijkheid waarvan werd gestreden) was tweeledig. In de eerste plaats verweet de collega-notaris de notaris te handelen in strijd met de regels van het helder en eerlijk offrenen (zoals verwoord in Hof Amsterdam 22 juni 2010, ECLI:NL:GHAMS:2010:BM9741). In de tweede plaats had de klacht van de collega-notaris betrekking op het feit dat de notaris in een aantal hypotheekakten een clause had opgenomen die de hypotheekgever verplichtte geen negatieve beoordeling op enige site te plaatsen; de klagende notaris achtte deze handelwijze in strijd met de eer en het aanzien van het ambt van notaris.

Ten aanzien van het verweer van de aangeklaagde notaris dat de klagende notaris geen belang had bij de indiening van de klacht, overweegt het hof in r.o. 6.2 als volgt:

“Uit de per 1 januari 2013 gewijzigde tekst van artikel 99 lid 1 Wna volgt dat thans ‘een ieder die enig redelijk belang heeft’ een tuchtrechtelijke klacht kan indienen, zodat het belanghebbenden-begrip is uitgebreid. Deze wetswijziging in aanmerking nemende, is het hof met de kamer van oordeel dat klager, die weliswaar collega-notaris in een andere regio is, desalniettemin belanghebbende is bij de gedraging waarover wordt geklaagd, omdat hij er een redelijk belang bij heeft dat wordt gewaakt voor een transparante offertepraktijk binnen het notariaat. Verder oordeelt het hof dat klager ook een redelijk belang heeft bij het indienen van de klacht, zoals hiervoor onder 4.2 weergegeven, hoewel klager geen partij is bij de hypotheekakten, aangezien immers iedere notaris belang heeft bij de bescherming van de goede naam van het notariaat in het algemeen.”

Het is vooral het laatste deel van de overweging dat opvalt. Het hof breekt hier – in verband met de wijziging van artikel 99 lid 1 Wna per 1 januari – met zijn vaste rechtspraak dat een notaris alleen dan belanghebbende is wanneer hij een eigen belang heeft bij een tuchtrechtelijke uitspraak. Hieronder wordt aandacht besteed aan de vraag of de wetwijziging per 1 januari 2013 het hof inderdaad noodzaakte tot deze koerswijziging, alsmede aan de vraag of deze koerswijziging valt toe te juichen.

4. De betekenis van de wijziging van artikel 99 lid 1 Wna voor de klachtgerechtigdheid van de collega-notaris

Wanneer men slechts naar de tekst van het nieuwe artikel 99 lid 1 Wna kijkt, volgt hieruit nog niet direct dat aan een collega-notaris thans een ongeclausuleerde bevoegdheid toekomt om tegen een notaris een klacht in te dienen op de grond dat het algemeen belang in het geding is, samenhangend met een goed functionerend notariaat. De wet spreekt over de mogelijkheid van het indienen van klachten door een ieder ‘met enig redelijk belang’ en het is goed verdedigbaar dat alleen de notaris die rechtstreeks in een eigen belang wordt getroffen, ‘enig redelijk belang’ in de zin van de wet heeft. Daar staat tegenover dat uit de in de inleiding aangehaalde Memorie van Toelichting naar voren komt dat er een ruim belanghebbendenbegrip geldt:

“(…) een rechtstreeks belang bij de klacht is niet zonder meer vereist, ook een indirect of afgeleid belang van de klager kan grond zijn voor ontvankelijkheid.”

Bij deze opmerking past vervolgens echter weer de nuancering dat zij in een context wordt gemaakt waarin in het geheel niet wordt gesproken van collega-notarissen als klagers. De geciteerde zin volgt op een opsomming van instanties die (naast de KNB en het Bureau) een belang hebben bij de handhaving van de beroepsnormen en -regels van het notariaat. Vermeld worden in dit verband belangenorganisaties, het openbaar ministerie, gemeenten, de belastingdienst en het kadaster. Men kan de Memorie van Toelichting daarom ook zo lezen dat de opmerking over het indirect of afgeleid belang van de klager slechts betrekking heeft op klachten die door de voormelde instanties worden ingediend; zij zou dan niet beogen de regels te wijzigen ten aanzien van de klachtbevoegdheid van een collega-notaris zoals deze eerder door Hof Amsterdam zijn geformuleerd.

Zoals wij hiervoor in de vorige paragraaf hebben gezien, kiest het hof voor een andere benadering en trekt het de grenzen van de klachtgerechtigdheid van de collega-notaris thans veel ruimer. De mogelijkheid dat de goede naam van het notariaat in het geding komt door het handelen of nalaten van een notaris, is voldoende grond voor een klacht door een collega-notaris. Hierna komt de vraag aan de orde of dit een goede ontwikkeling is.

5. Klagen door een collega-notaris ten dienste van het algemeen belang; een wenselijke ontwikkeling?

Het tuchtrecht heeft – in de woorden van de Hoge Raad – tot doel om in het algemeen belang een goede wijze van beroepsuitoefening te bevorderen (HR 10 januari 2003, ECLI:NL:HR:2003:AF0690, NJ 2003, 537 (*Portielje/notaris Y*), r.o. 3.3). Bezien vanuit dit perspectief lijkt de uitbreiding van het belanghebbendenbegrip een goede zaak; hoe meer mogelijkheden een klacht in te dienen, des te meer mogelijkheden om misstanden aan de kaak te stellen. Wij moeten echter vaststellen dat het doel dat het tuchtrecht in de ogen van de Hoge Raad dient, normaal gesproken niet het doel is met het oog waarop bijvoorbeeld een cliënt van de notaris een klacht indient. De klagende cliënt zal veelal minder verheven motieven hebben om een tuchtzaak te beginnen, zoals de wens de betrokken notaris een hak te zetten, het verlangen naar genoegdoening of het financiële motief om de tuchtzaak als opstapje te gebruiken naar een civiele schadevergoedingsprocedure. In lijn hiermee ligt ‘oneigenlijk’ gebruik van de klachtbevoegdheid van collega-notarissen voor de hand. Wanneer men iedere collega-notaris de gelegenheid geeft om – onder het mom van het algemeen belang – een klacht in te dienen tegen een notaris, dan bestaat er een niet te verwaarlozen kans dat deze mogelijkheid in de praktijk wordt aangegrepen om klachten in te dienen waaraan (ook) andere motieven ten grondslag liggen. Vetes tussen notarissen zullen via de tuchtrechter worden uitgevochten.

De achtergrond van een tweetal hiervoor aan de orde gekomen uitspraken, is wat dat betreft al een teken aan de wand. In één van de zaken diende een kandidaat-notaris een klacht in tegen de notaris die hem had ontslagen (Hof Amsterdam 7 december 1995, *WPNR* 1996/6213) en in de andere zaak was de klagende notaris met ruzie vertrokken bij het kantoor waar de notarissen werkzaam waren tegen wie een klacht werd ingediend (Kamer van Toezicht

Amsterdam 17 september 2013, ECLI:NL:TNOKAMS:2013:6, RN 2013, 115).

Wanneer wij een blik werpen op het tuchtrecht van medici en advocaten, dan zien wij dat de hoogste notariële tuchtrechter – na het inslaan van de nieuwe koers – uit de pas is gaan lopen met hetgeen in deze beide tuchtrechtelijke stelsels geldt op het punt van de klachtgerechtigdheid van collega's.

Wat betreft het tuchtrecht voor medici bepaalt artikel 65 lid 1 onder a Wet BIG dat een zaak in eerste aanleg aanhangig wordt gemaakt door een schriftelijke klacht van 'een rechtstreeks belanghebbende'. De Die schrijft hierover in *Tekst en toelichting Wet BIG* (Sdu Uitgevers BV 2008), aant. 190:

“Ook kunnen collega's van de aangeklaagde beroepsbeoefenaar als rechtstreeks belanghebbende worden aangemerkt. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn als het onzorgvuldig handelen van een beroepsbeoefenaar tot gevolg heeft dat een andere beroepsbeoefenaar zijn werk niet naar behoren kan doen. Noodzakelijk is dat de klager een aantoonbaar en direct belang bij de klacht heeft. Degene die zich het lot van (een) patiënt(en) aantrekt en in het belang van die patiënt(en) een tuchtklacht indient, wordt niet als rechtstreeks belanghebbende beschouwd.”

Ten aanzien van de bevoegdheid van de ene advocaat een tuchtrechtelijke klacht in te dienen tegen een andere advocaat is HvD 26 juni 2000, 2820; *Adv.bl.* 2001, p. 244 van belang. Bannier schrijft hierover (in: S. Boekman, *Advocatentuchtrecht*, Deventer: Kluwer 2012, p. 51):

“Een klacht over een voormalige patroon werd niet-ontvankelijk verklaard wegens het ontbreken van eigen belang. Klager wilde met zijn klacht het vertrouwen in de advocatuur bevorderen. Voor zover in het algemeen belang een tuchtrechtelijke procedure vereist is, wordt het klachtrecht door de Deken uitgeoefend.”

Klachten die het algemeen belang van een goede beroepsuitoefening dienen, kunnen in het medisch tuchtrecht worden ingediend door de inspecteur van de gezondheidszorg (zie artikel 65 lid 1 onder d Wet BIG, waarover A.C. de Die, *Tekst en toelichting Wet BIG* (Sdu Uitgevers BV 2008), aant. 190) en in het advocatentuchtrecht door de Deken.

Het verdient mijns inziens de voorkeur om ook in het notariële tuchtrecht klachten die worden ingesteld in het algemeen belang van een goede beroepsuitoefening (of het belang van de goede naam van het notariaat) te kanaliseren via de KNB, het BFT of een specifieke belangenorganisatie. Voorkomen moet worden dat animositeit tussen twee notarissen de achtergrond vormt van een klacht die op papier het algemeen belang lijkt te dienen.

Het rapport Hammerstein ('Het beste van twee werelden') uit 2005 vormde de aanleiding voor de wijziging van artikel 99 lid 1 Wna per 1 januari 2003. Op p. 21 van dit rapport leest men:

“Een volgend belangrijk knelpunt lijkt te zijn dat de effectiviteit van het toezicht en tuchtrecht onvoldoende is, waardoor er veel ruimte is ontstaan voor, en daarmee onzekerheid over de toelaatbaarheid van, bepaalde nieuwe initiatieven en praktijken. [...] Een complicerende factor hierbij is dat de heersende cultuur van non-interventie binnen het notariaat ertoe leidt dat de voorzitter van de kamer van toezicht, die afhankelijk is van signalen uit het veld over de noodzaak om een onderzoek in te stellen, te weinig wordt gevoed met klachten vanuit de beroepsgroep.”

Ik heb het idee dat thans – tien jaar later – de kaarten er volstrekt anders bij liggen. Van een cultuur van non-interventie kan absoluut niet meer gesproken worden. Er dient nu – in tijden van gespannen concurrentie – eerder een teveel dan een te weinig aan interventie door collega-notarissen te worden gevreesd.

P.C. van Es
